

Píše Vojtěch Bažant

(E*forum, 07. 03. 2018)

Během oslav výročí narození Karla IV. v roce 2016 se knižní trh plnil novými vydáními osvědčených textů, překlady i aktualizovanými díly. Ještě s předstihem vyšla v anglickém překladu *Cesta Karla IV. do Francie* Františka Šmahela, se zpožděním pak v téže jazykové mutaci *Katedrála* Jiřího Kuthana a Jana Royta, kteří svou práci na karlovské tematice zužitkovali rovněž v reprezentativně pojatém díle *Karel IV. Císař a český král – vizionář a zakladatel*. Podobně kniha *Dlouhý stín císaře Karla IV.* sestává převážně z již publikovaných studií Jiřího Fajta.

Také nakladatelství Argo vsadilo na reedice (ostatně jako v husovském roce novým vydáním Šmahelovy *Hranice pravdy* spolu s Rybovou edicí Husových listů z Kostnice) a vedle knihy *Karel IV. Historie života velkého vladaře* Františka Kafky z roku 1998 vydalo v ediční přípravě **Marie Bláhové, Martina Nodla a Zuzany Lukšové** svazek překladů latinských „karlovských“ textů pod názvem ***Karel IV. v soudobých kronikách***.

Všechny tyto texty, tj. vlastní životopis Karla IV. a kroniky Františka Pražského a Beneše Krabice z Veitmile, vyšly v českém překladu pospolu ještě s kronikami Jana Marignoly, opata Neplacha a Přibíka Pulkavy z Radenína už na konci osmdesátých let v nakladatelství Svoboda jako *Kroniky doby Karla IV.* Již na této knize se podílela Marie Bláhová, dlouhodobě se badatelsky zaměřující na českou středověkou historiografii. I Martin Nodl na karlovská témata, a to především se zřetelem k právní kultuře a nacionalismu, publikoval řadu textů a opakovaně se rovněž vrací k terentskému snu Karla IV. popsanému ve *Vita Caroli*. Vlastní životopis Karla IV. nově přeložila Zuzana Lukšová, mediolatinistka z Masarykovy univerzity. V případě kronik Františka Pražského a Beneše Krabice z Veitmile se jedná o revidované překlady Marie Bláhové, původně vydané ve zmíněných *Kronikách doby Karla IV.*

Překlad *Vita Caroli* vychází z novodobých edic latinského originálu, přičemž zjevným cílem je předložit čtenáři středověkou literaturu v jazykovém převodu do současné češtiny. To se ne vždy podařilo; místy se překladatelka uchýlila k záměrné archaizaci jazyka (viz např. užití infinitivní koncovky -ti) a některé pojmy byly modernizovány přespříliš (např. o Uhrách se místy píše jako o Maďarsku). Revizi staršího překladu kronik Františka Pražského a Beneše Krabice z Veitmile lze pozorovat jen v drobných, v zásadě nevýznamných změnách textu a v dílčích úpravách poznámkového aparátu. Zachovány přitom bohužel zůstaly nepřilíh elegantně přeložené formulace, jež prozrazují velkou závislost na syntaxi latinských originálů. Moderní překlad latinského středověkého textu přitom nemůže fungovat jako pramenný materiál (může nanejvýš

sloužit jako badatelská pomůcka), a proto je v podobných případech žádoucí spíše obrátit k současné češtině, samozřejmě s respektem vůči středověké terminologii, realitám a v konkrétních případech i vůči formulačním zvyklostem.

Autory úvodních textů knihy *Karel IV. obnovitel a zakladatel a Soudobé kroniky o Karlovi IV.* jsou Martin Nodl a Marie Bláhová. M. Nodl ze široka komentuje dobové politické dění a rozebírá Karlovu fundační politiku. M. Bláhová stručně uvádí karlovske kroniky do kontextu historiografického diskurzu a jeho institucionálního zakotvení ve středověkých Čechách a připojuje i několik drobných zmínek o kronikách věnovaných Karlovi, které nevznikly v českých zemích; následně komentuje jednotlivé kroniky zařazené do antologie. Nečekaně mnoho prostoru je přitom věnováno kronice Beneše Krabice z Veitmile: M. Bláhová zde opustila syntetizující styl psaní a přiklonila se k mnohem detailnějšímu popisu.

Koncepce celé antologie je objasněna teprve v ediční poznámce zařazené za překlady pramenů, a to jen lakonickým odkazem na 700. výročí narození Karla IV. S ohledem na výroční charakter knihy bylo dle editorů záměrem vydání historiografických textů zaměřených na Karlovu osobu. To vedlo například k tomu, že z kroniky Františka Pražského byla otištěna jen druhá recenze třetí knihy vyprávějící o Karlovi, jež byla tomuto panovníkovi také věnována. Vzhledem k tomu, že po celý rok 2016 česká nakladatelství útočila s karlovskými tématy takřka neustále, si čtenář zabývající se o tuto tematiku jistě našel cestu k dalším textům (včetně těch středověkých) sám. Autoři antologie se přitom ale drželi pouze kronik, které jsou (mimo jiné díky velkému tiskovému nákladu vydání z osmdesátých let) snadno v češtině dostupné. Smysl by samozřejmě měla jazyková aktualizace překladů, k té ovšem došlo pouze v případě *Vita Caroli*. Především se však nabízelo konfrontovat kroniky vzniklé přímo v českém okruhu Karla IV. s dalšími dobovými historiografickými díly, jež o Karlovi, jeho osobnosti a politice pojednávají. Ať už jde například o kroniky původem z dnešních italských či německých měst, nebo o ty, které jakoby mimochodem zmiňuje M. Bláhová v úvodní studii – podobný materiál by usnadnil pochopení zejména politicky tendenční stránky středověkého kronikářství, ale i problematičnost oficiální paměti a její strukturu. Jedná se přitom o texty, které sice jsou známé v odborných kruzích, české čtenářské veřejnosti však zůstávají dostupné jen obtížně.

Specifickou částí publikace je rozsáhlá obrazová příloha (s. 130–159) tvořená iluminacemi ze dvou pozdně středověkých rukopisů (z r. 1472 a z počátku 16. století) českého překladu *Vita Caroli* (oba dnes uložené v Rakouské národní knihovně ve Vídni pod signaturami Cod. Series Nova 2618 a Cod. 581), na nichž jsou zobrazeny identické scény – starší pojetí a mladší výtvarné aktualizace jsou konfrontovány na dvoustranách, čímž je skvěle ilustrována jak trvalost některých ikonografických motivů, tak tvůrčí přístup individuálních tvůrců. Jedná se o pozoruhodný obrazový doprovod českého překladu Karlova životopisu, který dosud nebyl v úplnosti a v takto komparativní podobě prezentován. Přesto však v knize tento významný celek postrádá jakýkoliv odborný výklad či komentář a zůstává tak spíše dekorací, přestože jeho bohatost jistě v pozorném čtenáři vzbudí řadu otázek.

Pokud je kniha zaměřena na širší veřejnost (což autoři otevřeně netvrdí, ale napovídá tomu její reprezentativní podoba), je s podivem, že se čtenáři nedostane návodu, jak vybrané kroniky a jejich části číst, aby porozuměl obrazu Karla IV. v soudobých kronikách a dozvěděl se něco více než pouze to, co se zkrátka v těchto historiografických dílech píše. Zdánlivá jednoduchost kronikářského vyprávění nabízí více vrstev, než se na první pohled zdá, a protože středověká historiografie je literárním žánrem, nebyl by výklad dobové literární kultury zajisté nadbytečný. Dobový politicko-společenský kontext a genologie tematizovaných kronik je jistě podstatnou součástí interpretační práce, je ovšem problematické redukovat doprovodné studie podobných publikací jen na tyto oblasti. Podobné projekty přitom v průběhu „karlovskeho roku“ vznikaly, příkladem může být tzv. výstava ke stažení *Četba dětí otce vlasti*, již v Ústavu pro českou literaturu AV ČR připravil Matouš Jaluška a jejímž cílem bylo vyrovnat se s obtížnou srozumitelností nejen středověké češtiny, ale vůbec středověké literatury pro současného čtenáře. V konfrontaci s podobnými projekty založenými na pečlivé práci se čtenářem zůstává za takřka reprintovými pasážemi *Karla IV. v soudobých kronikách* pocit až zbytečně nízkých ambicí.

Marie Bláhová / Martin Nodl / Zuzana Lukšová (edd.): *Karel IV. v soudobých kronikách*. Praha: Argo, 2016, 272 s.

www.ipsl.cz